

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE

Lausunto

Naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen ja sen valmistelun rangaistavuuden selkeyttämistä, tapon syyteoikeuden vanhentumista ja lapsensurman kumoamista koskeva hallituksen esityksen luonnos (VN/7196/2021)

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksen luonnoksesta, joka koskee naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen ja sen valmistelun rangaistavuuden selkeyttämistä, tapon syyteoikeuden vanhentumista ja lapsensurman kumoamista. Edellä mainituista ETENE ottaa tässä lausunnossa kantaa ainoastaan naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomiseen.

Esityksessä ehdotetaan, että naisen sukuelinten silpominen ja silpomisen valmistelu säädettäisiin rangaistavaksi erillisin rikoslain säännösin. Esityksen tavoitteena on vahvistaa naisten ja tyttöjen hengen ja terveyden suojaa sekä heidän ruumiillista koskemattomuuttaan ja seksuaalista itsemääräämisoikeuttaan.

Sukuelinten silpominen voi kohdistua kehen tahansa ihmiseen sukupuolesta riippumatta. Esityksessä ehdotetaan säännösten rajaamista koskemaan henkilöitä, joilla on naisen sukuelimet. Rajaamista perustellaan muun muassa sillä, että kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomista pidetään ihmisoikeusloukkauksena ja naisiin kohdistuvana väkivaltana. Tyttöjen ja naisten silpominen on kriminalisoitu erillissäännöksin useassa eri Euroopan maassa. Poikien ei-lääketieteellistä ympärileikkausta ei vastaavasti tulkita ihmisoikeusloukkaukseksi kansainvälisten ihmisoikeussopimusten puitteissa, eikä toimenpiteen kriminalisointia koskevaa kansainvälistä sääntelyä ole. ETENE katsoo, että yleisenä lähtökohtana tulee pitää sukupuolineutraalia sääntelyä, mutta katsoo, että tässä tapauksessa vaikuttaa perustellulta siitä poiketa.

ETENE kannattaa esitystä ja pitää hyvänä asiana, että esitys kattaa kaikki silpomisen tekemuodot. ETENE nostaa esiin, että lakimuutosten toimeenpanon yhteydessä koulutukseen on panostettava ja tietoisuutta ja asian tunnistamista on pyrittävä lisäämään.

Tyttöjen sukupuolielinten silpomisen kieltämistä ajanut kansalaisaloite lähetettiin eduskuntaan vuonna 2019 (KAA 1/2019). Eduskunnan lakivaliokunnan kansalaisaloitetta koskevassa mietinnössä (LaVM 6/2020 vp) todetaan, että myös poikien ei-lääketieteellisiin ympärileikkauksiin liittyy sääntelytarpeita, joita on aiheellista selvittää ja arvioida tarkemmin.

Myös ETENE katsoo, että poikien ei-lääketieteelliseen ympärileikkaukseen liittyviä näkökohtia olisi punnittava. Tämä olisi kuitenkin hyvä toteuttaa omana kokonaisuutenaan muun muassa siksi, että poikien ei-lääketieteellisellä ympärileikkauksella on vahva asema osana uskonnollisia traditioita. ETENE on ottanut vuonna 2016 kantaa intersukupuolisten lasten hoitoon. Kannanotossaan ETENE totesi, että on tärkeää, että henkilö itse voi määrittää oman sukupuolisen identiteettinsä ja että

ulkoisten sukupuoliominaisuuksien muokkauksesta tulisi pidättäytyä siihen asti, kunnes lapsi tai nuori pystyy itse ottaman kantaa asiaan.

ETENE pitää yleisenä lähtökohtana, että kaikki sukupuolielimiin kohdistuvat lävistävät toimenpiteet, joille ei ole lääketieteellistä perustetta, loukkaavat lapsen fyysistä koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta. Tällaiset toimenpiteet kasvattavat infekti-, arpeutumis- ja hermovaurioiden riskiä, jonka toteutumisen ennakoiminen on vaikeaa.

ETENE korostaa, että eettisesti arvioiden tilanne, jossa huoltajat tai muut henkilöt päättävät lapsen puolesta lapsen fyysiseen koskemattomuuteen kajoamisesta, poikkeaa merkittävästi tilanteesta, jossa omista asioistaan päättämään kykenevä täysi-ikäinen henkilö itse vapaaehtoisesti hakeutuu samankaltaisiin laillisesti tarjolla oleviin toimenpiteisiin. Asian kokonaispunninta voi kuitenkin herättää kysymyksiä rajanvedosta: tulisiko esimerkiksi korvien rei'itys, erilaiset lävistyksiset, tatuoinnit tai muut sellaiset toimenpiteet, joilla puututaan lapsen fyysiseen koskemattomuuteen, joihin liittyy esimerkiksi tulehdus- ja arpeutumisriski, ja jotka eivät ole lääketieteellisesti perusteltuja sallia vasta, kun lapsi pystyy itse muodostamaan asiasta oman näkemyksensä.

ETENE katsoo, että poikien ei-lääketieteelliseen ympärileikkaukseen, intersukupuolisiin lapsiin ja edellä mainittuihin muihin toimenpiteisiin liittyvän arviointi- ja mahdollisen sääntelytarpeen ei tule estää tai viivästyttää tyttöjen ja naisten sukupuolielinten silpomiseen liittyvän rangaistavuuden selkeyttämistä.

ETENEn jäsen, lainsäädäntöneuvos Mia Spolander on jäävännyt itsensä lausunnon valmistelusta.